

Työ- ja elinkeinoministeriö
3 /4.1./20
19.5.2020

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan lausunto työ- ja elinkeinoministeriölle Esitys alueiden kehittämistä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan rahastoja koskevan lainsäädännön uudistamisesta

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta, TANE esittää lausunnossaan

- 1) huolensa seurauksista, jos STM ei jatkossa toimi rakennerahastojen välittävänä toimielimenä. Tällöin menetetään valtakunnallisen tasa-arvopolitiikan kehittämisen keskeinen väline.
- 2) Maakuntien yhteistyöryhmien (MYR) kokoonpanosta ehdotetaan säänneltävän nykyistä yleisemmin, jolloin mm. tasa-arvoa edistävien järjestöjen osallistumista MYRien toimintaan ei kirjattaisi lakiin. Vaarana on, että tasa-arvoa edistäviä järjestöjä ei kutsuta MYRien jäseniksi. Jos yleiseen kirjaukseen kuitenkin päädytään, esittää TANE seuranta MYRien kokoonpanosta.
- 3) Rakennerahastojen hankkeiden ja valmistelijoiden tasa-arvo-osaamisen vahvistamiseksi ja tukemiseksi TANE esittää tasa-arvon tukirakenteen perustamista seuraavalle ohjelmakaudelle (2021-2027).

Laki alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta

Luku 2

9 §, 2 momentti: välittävät toimielimet

Yleisasetuksen artikla 65: hallintoviranomainen voi nimetä yhden tai useamman välittävän toimielimen.

Sosiaali- ja terveysministeriötä ei ole enää kirjattu *välittäväksi toimielimeksi* lain ”Alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta” säännöskohtaisiin perusteluihin. Välittävistä toimielimistä säädetään lain 9 § 2 momentissa.

STM:n ESR-varoilla on rahoitettu valtakunnallisia strategisesti tärkeitä tasa-arvohankkeita. Hankkeet ovat tasa-arvopolitiikan kehittämisen väline. Alueilla toteutettavat hankkeet tuskin pureutuisivat tasa-arvoon vaikuttaviin rakenteisiin. Nykyisellä järjestelyllä tämä on ollut mahdollista. STM:ssä hallinnoitavat tasa-arvohankkeet ovat keskeinen osa valtakunnallista tasa-arvopolitiikan kehittämistä.

Ohjelmakaudella 2007-2013 STM:n Tasa-arvoa työelämään – yhdenvertaisuutta yhteiskuntaan - kehittämisohjelmalle oli varattu 3.3 miljoonaa euroa. Ohjelmakaudella 2014-2020 STM:n rahoituskehys on 3.4 miljoonaa euroa. Näillä varoilla on rahoitettu valtakunnallisia strategisesti tärkeitä tasa-arvohankkeita.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta korostaa, että rakennerahastojen ohjelmakauden 2021-2027 aikana tehtävät valtakunnalliset tasa-arvohankkeet olisivat keskeisiä hallitusohjelmassa vahvasti painotetun tasa-

arvopolitiikan kehittämiseksi. Tällaisia hankkeita ei kuitenkaan voi toteuttaa, jos sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö ei toimi välittävänä toimielimenä.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta pitää valitettavana, jos *hallitus* lainmuutoksen myötä *luopuu rahamäärältään suurimmasta valtakunnallisesta tasa-arvon kehittämisrahasta* tilanteessa, jossa hallitusohjelmassa on paljon suoria tasa-arvokirjauksia ja sen lisäksi hallitusohjelma edellyttää tasa-arvonäkökulman valtavirtaistamista kaikkeen päätöksentekoon. Lisäksi hallitus on ilmoittanut tavoitteekseen nostaa Suomi tasa-arvon kärkimaaksi.

Laki alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta

Luku 2

17 § Maakunnan yhteistyöryhmä, 3 momentti kokoonpano

Laissa alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta § 17, 3 momentissa esitetään säädettäväksi nykyistä yleisemmin maakunnan yhteistyöryhmien kokoonpanosta.

Tasa-arvonäkökulmasta on ongelmallista, että esityksessä ehdotetaan maakunnan yhteistyöryhmän kokoonpanoa koskevasta sääntelystä poistettavaksi erikseen maininta mm. tasa-arvoa edistävistä järjestöistä.

Nykyiseen lakiin (laki alueiden kehittämisestä 23 §) on kirjattu:

”Yhteistyöryhmässä on oltava kattavasti edustettuina maakunnan alueen kehittämisen kannalta seuraavat keskeiset tahot:

- 1) alueen kunnat ja maakunnan liitto sekä Lapin maakunnassa lisäksi saamelaiskäräjät;
- 2) ohjelmia rahoittavat valtion viranomaiset ja muut yhteistyöryhmän tehtävien kannalta merkittävät valtionhallintoon kuuluvat organisaatiot;
- 3) alueen kehittämisen kannalta keskeisiä tahoja kuten työmarkkina- ja elinkeinojärjestöjä sekä kansalaisyhteiskuntaa kuten ympäristöjärjestöjä ja tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämisestä vastaavia järjestöjä.”

ehdotettu (toimeenpanolaki 17 §):

”Yhteistyöryhmässä tulee olla kattavasti edustettuina maakunnan alueen kehittämisen kannalta keskeiset tahot yleisasetuksen 6 artiklan mukaisesti. Näitä ovat alueen kuntien ja maakunnan liiton edustajat, ohjelmaa rahoittavat valtion viranomaiset sekä aluekehittämisen kannalta keskeiset järjestöt. Lisäksi Lapin maakunnassa yhteistyöryhmän jäsenenä tulee olla saamelaiskäräjien edustaja.”

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta esittää, että *laissa nimetään erikseen mm. tasa-arvoa edistävien järjestöjen edustus maakunnan yhteistyöryhmässä.*

Jos lisäystä ei tehdä, esittää tasa-arvoasiain neuvottelukunta maakuntien *yhteistyöryhmien kokoonpanon seuranta* laajemmin ja erityisesti tasa-arvoa edistävien järjestöjen kutsumista maakunnan yhteistyöryhmiin.

IV Mitä muuta haluatte sanoa alueiden kehittämistä ja EU:n alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanoa ja hankkeiden rahoittamista koskevan lainsäädännön uudistamisesta?

Sukupuolten tasa-arvotavoitteen tukeminen rakennerahastohankkeissa

Sukupuolten tasa-arvon edistäminen on Suomessa pitkälti hanketyön varassa, joten tasa-arvohankkeiden laatuun ja oikeaan kohdentamiseen tasa-arvon edistämiseksi ja tasa-arvo-ongelmien poistamiseksi/vähentämiseksi kannattaa panostaa. Uudella rakennerahasto-ohjelmakaudella tarvitaan hankkeita, joiden ensisijaisena tehtävänä on edistää sukupuolten tasa-arvoa. Lisäksi sukupuolten tasa-arvon tulee olla horisontaalisena painopisteenä rakennerahasto-ohjelman hankkeissa. Näiden tueksi tarvitaan *koordinaatiota sekä verkostojen ja tasa-arvo-osaamisen kehittämistä*.

THL:n Tasa-arvotiedon keskuksen laatiman Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020 -ohjelmakauden [tasa-arvohankkeiden validointiraportin](#) mukaan hankkeiden lähtökohtana ollut tasa-arvonäkökulma ei automaattisesti näkynyt yhtä vahvana sen tuloksissa ja tuotoksissa. Kaikissa hankkeissa ei ollut mukana tasa-arvo-osaamista hanketoimijoiden tasolla eikä myöskään ulkopuolista tasa-arvoasiantuntemusta ole hankittu hankkeiden toiminnan vahvistamiseksi ja sukupuolten tasa-arvon konkreettiseksi edistämiseksi. Hankkeet eivät myöskään tehneet keskenään yhteistyötä, vaikka useat niistä toimivat samojen teemojen parissa. Tasa-arvohankkeilta puuttui asiantuntemus- ja koordinaatiotuki nyt päättyvällä ohjelmakaudella lukuun ottamatta STM:n rahoittamia ESR-hankkeita, joissa jokaisessa oli mukana hankkeiden suunnitteluvaiheesta lähtien tasa-arvoasiantuntija STM:n tasa-arvoyksiköstä nk. valvojan roolissa.

Ohjelmakaudella 2007-2013 toteutettu tasa-arvohankkeita valtakunnallisesti yhteen koonneen [Sukupuolten tasa-arvon edistäminen ja valtavirtaistaminen \(Valtava\) -kehittämishojelman raportissa](#) todetaan, että tasa-arvo-osaamisessa on vajetta sekä hankehakijoiden että rahoittajaviranomaisten (ELY-keskukset) taholla, joka näkyi mm. siinä, että tasa-arvonäkökulma ei ollut tarpeeksi vahvasti mukana hakujen painotuksissa ja projektisuunnitelmien sisällöissä. Valtava-kehittämishojelman toiminta osoitti, että hallintoviranomaisen (TEM) ja välittävien toimielinten viranhaltijoiden tasa-arvotietoa ja -tietoisuutta tulee edelleen lisätä ja osaamista edistää. Valtava-kehittämishojelman suosituksen mukaisesti myös nyt alkavalla uudella rakennerahastokaudella rahoittajaviranomaisille, hallintoviranomaiselle ja hanketoimijoille tulisi *järjestää sukupuolten tasa-arvon edistämisen ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen koulutusta*. Tasa-arvo-osaamisen lisääminen parantaa sukupuolinäkökulman sisällyttämistä rakennerahasto-ohjelman konkreettiseen toteutukseen ja rahoittajaviranomaisten toimintaan hakujen painotuksissa, hankeilmoituksissa ja -infoissa sekä hankkeiden sisällöissä ja niiden ohjaamisessa.

Ongelmia:

- Kehittämistyö on hajanaista, koska samankaltaista toimintaa kehitetään useammassa hankkeissa ilman keskinäistä koordinaatiota.
- Kehittämistyö on lyhytjänteistä, koska tieto ja osaaminen eivät kerääny yhteen, kumuloidu tai siirry uusille toimijoille. Hankkeissa saatetaan myös toteuttaa samantyyppistä toimintaa, jolloin tasa-arvon edistäminen ei etene ja hankkeiden vaikuttavuus jää vähäisemmäksi.
- Vaikuttavia toimintatapoja ei mallinneta eikä saada vietyä pysyvien toimijoiden (esimerkiksi toteuttajaorganisaatioiden tai kuntien ja maakuntien) rakenteisiin.
- Tasa-arvo-osaamista ei välttämättä aina ole tai osata hyödyntää riittävästi sen paremmin hankkeiden haku-, suunnittelu- kuin toteutusvaiheessa.
- Tasa-arvohankkeiden vaikuttavuuden seuranta ja tutkimusta ei tehdä.

Ratkaisuja:

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta esittää hankkeita suunnitteleville ja niitä toteuttaville sekä hankkeita rahoittaville viranomaisille *tasa-arvo-osaamisen vahvistamista sekä tuen tarjoamista*. Tasa-arvohankkeita pitäisi kohdentaa entistä paremmin edistämään sukupuolten tasa-arvoa tunnistamalla keskeisiä tasa-arvon ongelma-alueita. Tässä auttaa hyvin tehty taustatyö tasa-arvon nykytilasta ja aiemmin tehdyistä toimenpiteistä sekä alueen että valtakunnan tasolla. Verkostoitumiselle, osaamisen jakamiselle ja yhteiskehittämiseksi pitäisi varata riittävästi resursseja. Monipuolinen *verkostoituminen ja yhteistyö* alan, alueen ja muiden vastaavantyyppisten kansallisten ja kansainvälisten ESR-hankkeiden kanssa toisi

hankkeille lisäarvoa ja tuotteille suurempaa vaikuttavuutta. Tällä tavoin voisi myös syntyä uudentyypisiä innovaatioita, kun hankkeiden tuotteista tai niiden osista rakennetaan vielä parempia kokonaisuuksia. Samalla syntyisi uusia verkostoja, joita voisi hyödyntää esimerkiksi uusia hankkeita valmisteltaessa.

Tasa-arvohankkeet voisivat hyötyä vastaaventyyppisestä koordinaatio- ja asiantuntijarakenteesta kuin on nyt käytössä sosiaalisen osallisuuden kehittämishankkeille. Euroopan sosiaalirahaston (ESR) Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020 -rakennerahasto-ohjelman toimintalinjan 5 hankkeet edistävät sosiaalista osallisuutta ja torjuvat köyhyyttä. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke Sokra tukee näitä valtakunnallisia ja alueellisia hankkeita. Sokra kokoaa osallisuustyötä tekevät yhteen, tutkii, tekee arviointia, vaikuttaa ja viestii.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta esittää tasa-arvon koordinaatio- ja asiantuntijarakenteen perustamista seuraavalle rakennerahasto-ohjelmakaudelle vuosille 2021-2027. Tasa-arvon koordinaatorakenteen voisi pitää erillään tai integroida hallitusti muiden osallisuus- ja yhdenvertaisuushankkeiden koordinaatioon. Tasa-arvon koordinaatorakenne olisi syytä sijoittaa ympäristöön, jossa on ennestään vahvaa tasa-arvo-osaamista. Tällainen olisi *THL:n Tasa-arvotiedon keskus*. ***Tasa-arvoasiain neuvottelukunta pitää tärkeänä hankkeiden ja rahoittajaviranomaisten sekä hallintoviranomaisen tasa-arvo-osaamisen varmistamista seuraavalla rakennerahasto-ohjelmakaudella.***

Hannele Varsa
Pääsihteeri
Tasa-arvoasiain neuvottelukunta